

EN AQUESTA OCASIÓ FEM, PER PRIMERA VEGADA, un número monogràfic dedicat íntegrament a un únic article. Al nostre parer el tema s'ho val i confiem que als lectors també els ho semblarà. Es tracta d'una descripció detallada de l'important paper que van jugar la vintena de depòsits de neu del massís del Penyagolosa en el comerç de la neu que es va produir des del segle XVI fins al segle XX. La lectura del text ens informa, entre altres moltes curiositats, sobre l'especial rellevància d'algunes neveres i ventisquers ubicats en territori xodenc i sobre unes altres neveres que per modificació dels límits del terme han acabat pertanyent en l'actualitat a un altre municipi.

Per a la gent del segle XXI la producció del fred és una feina domèstica i automatitzada de la que no en parem compte, però en una època en la que no es coneixia la producció industrial del gel la neu era summament valuosa per a la població, sobretot per les seues utilitats medicinals o curatives. Era recollida a l'hivern i convenientment atapeïda per a conservar-la a l'interior de ventisquers o de neveres soterrades, acuradament construïdes amb pedra, posteriorment, a l'estiu i aprofitant la frescor de la nit comerciants i traginers la transportaven amb matxos pel camí dels nevaters per avituallar alguns pobles de La Plana, principalment la ciutat de Castelló.

En Pascual Boira i Muñoz, autor del documentat article que ara us presentem, va nàixer a les Coves de Vinromà, és llicenciat en Geografia i Història per la Universitat de València, i professor de secundària del Centre d'Ensenyament Secundari «Alt Maestrat» d'Albocàsser.

Pascual fa anys que es dedica a l'estudi de la totalitat dels aspectes socioeconòmics i tècnics d'aquest comerç i de totes les circumstàncies que van envoltar l'avituallament de gel a les més importants ciutats valencianes del litoral, documentant la dura vida i el treball dels nevaters i dels traginers. Així mateix ha catalogat i ressenyat històricament cadascuna de les neveres, caves, pous de neu i ventisquers de la província de Castelló, de la serra de Mariola i de la Vall d'Albaida. Com a conseqüència d'aquest rigorós treball ha publicat diversos llibres sobre el tema i nombrosos articles. Realitzant també interessants conferències de divulgació en molts pobles de tot el País Valencià, com ara la que va pronunciar a Xodos l'estiu passat.

El passat 2012 va publicar el llibre *Les neveres de la província de Castelló. L'ús i el comerç de la neu a les comarques castellonenques*, el que li ha possibilitat la redacció del magnífic treball que avui ens mostra en aquest butlletí número 5 de *La Roca*.

Des de l'Associació Cultural l'Argivello li estem extremament agraïts a Pascual Boira per aquest rigorós treball, que ens desvela un important patrimoni històric dels pobles de la muntanya castellonnenca ocult per a molts de nosaltres fins ara, i en especial, per donar-nos a conèixer amb detall el comerç de la neu al massís de Panyagolosa i tot el que incumbeix directament el patrimoni xodenc.